

AKADEMIA ROLNICZA W SZCZECINIE

**IRENA ŁĄCKA
MAREK TOMASZEWSKI**

**PRZEWODNIK DO STUDIOWANIA
MIKRO- I MAKROEKONOMII
DLA STUDENTÓW KIERUNKU TOWAROZNAWSTWO
WYDZIAŁU NAUK O ŻYWNOŚCI I RYBACTWA
AKADEMII ROLNICZEJ W SZCZECINIE**

SZCZECIN 2006

330, 101.54 (076.5)

gmg C 5,00

AKADEMIA ROLNICZA W SZCZECINIE

IRENA ŁĄCKA
MAREK TOMASZEWSKI

PRZEWODNIK DO STUDIOWANIA
MIKRO- I MAKROEKONOMII
DLA STUDENTÓW KIERUNKU TOWAROZNAWSTWO
WYDZIAŁU NAUK O ŻYWNOŚCI I RYBACTWA
AKADEMII ROLNICZEJ W SZCZECINIE

Biblioteka Główna
Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny
Księgozbiór Przyrodniczy

C-66981

520-000007017

SZCZECIN 2006

REDAKTOR NACZELNY

prof. dr hab. Edward Niedźwiecki

REDAKTOR DZIAŁU

prof. dr hab. Stanisław Krzykawski

RECENZENT

dr hab. Władysława Łuczka-Bakula

OPRACOWANIE REDAKCYJNE I KOREKTA

Paweł Majewski

SKŁAD KOMPUTEROWY

Józefa Brylińska

MFN 66981

Wydano za zgodą Rektora Akademii Rolniczej w Szczecinie

Wydawnictwa Akademii Rolniczej w Szczecinie można nabywać
w Księgarni Naukowej, 70-436 Szczecin, ul. Jagiellońska 6
w Dziale Wydawnictw Akademii Rolniczej, 71-466 Szczecin, ul. Doktora Judyma 22

ISBN 83-7317-002-2

978-83-7317-002-5

© Copyright by Irena Łacka, Marek Tomaszewski

© Copyright by Wydawnictwo Akademii Rolniczej w Szczecinie
Szczecin 2006

WYDAWNICTWO AKADEMII ROLNICZEJ W SZCZECINIE

Wydanie I. Nakład 150 egz. Ark. wyd. 1,4. Format B-5.

Oddano do druku w sierpniu 2006 r. Druk ukończono w sierpniu 2006 r.

Zamówienie AR-5726/104/150/2006

Wydrukowano w Dziale Poligrafii Akademii Rolniczej w Szczecinie

2006/KN/21/1

SPIS TREŚCI

WSTĘP	5
CZĘŚĆ I. MIKROEKONOMIA	7
1. Najważniejsze pojęcia ekonomiczne.....	7
2. System gospodarczy.....	7
3. Podstawowe uwarunkowania rozwoju gospodarki rynkowej.....	8
4. Rynek i mechanizm rynkowy.....	9
5. Teoria racjonalnego postępowania konsumenta	10
6. Decyzje ekonomiczne producenta	10
7. Koszty produkcji.....	11
8. Struktura doskonałej konkurencji.....	12
9. Monopol pełny.....	13
10. Oligopol	14
11. Konkurencja monopolistyczna.....	15
12. Rynki czynników produkcji.....	17
13. Wybrane zagadnienia z rynku pracy	18
14. Rozkład dochodów w społeczeństwie	19
15. Regulacyjna rola państwa w aspekcie mikroekonomicznym	20
16. Literatura do przedmiotu mikroekonomia	22
CZĘŚĆ II. MAKROEKONOMIA	23
1. Wprowadzenie do makroekonomii.....	23
2. Wprowadzenie do rachunku dochodu narodowego.	23
3. Charakterystyka modelu C + I.....	24
4. Wpływ państwa na popyt globalny. Istota bilansu handlowego	25
5. Pieniądz i system bankowy	26
6. Podaż i popyt na pieniądz	26
7. Powiązanie dochodu i stopy procentowej na rynkach dóbr i pieniądza	27
8. Model IS-LM.....	28
9. Bezrobocie.....	29
10. Inflacja	29
11. Wahania cykliczne.....	30
12. Wspólna polityka rolna.....	31
13. Charakterystyka gospodarki polskiej przed 1989 rokiem	32
14. Charakterystyka zmian w gospodarce polskiej po 1989 roku	33
15. Literatura do przedmiotu makroekonomia	34

WSTĘP

Podstawą sprawnie funkcjonującego systemu gospodarki rynkowej są ludzie podejmujący wybory ekonomiczne, które powinny być racjonalne, świadome i efektywne. Do tego potrzebna jest wiedza o prawach ekonomicznych, zachodzących w gospodarce procesach, instytucjach i organizacjach gospodarczych. Wiedza ekonomiczna niezbędna jest także przyszłym inżynierom towaroznawstwa, którzy po wejściu w życie zawodowe będą wielokrotnie podejmować decyzje gospodarcze. Wysoki stopień samodzielności i odpowiedzialności w pracy inżynierów w warunkach gospodarki rynkowej stawia im znaczne wymagania z zakresu problematyki ekonomicznej, która często wiąże się z zagadnieniami technicznymi i specjalistycznymi.

Przewodnik do studiowania mikro- i makroekonomii na kierunku towaroznawstwo ma być pomocą w procesie zdobywania profesjonalnej wiedzy ekonomicznej, bez której trudno się obejść i skutecznie funkcjonować w gospodarce otwartej, opartej na konkurencji, prywatnej własności i rozwiniętej przedsiębiorczości, w której państwo pełni określone funkcje.

Jego autorzy – dr inż. Irena Łacka i dr Marek Tomaszewski są pracownikami naukowymi Katedry Ekonomii Wydziału Ekonomiki i Organizacji Gospodarki Żywnościowej Akademii Rolniczej w Szczecinie. Do powstania przewodnika wykorzystali swoje doświadczenia w prowadzeniu wykładów i ćwiczeń z przedmiotów mikro- i makroekonomia na kierunku towaroznawstwo Wydziału Nauk o Żywności i Rybactwa.

Przygotowana przez autorów pozycja ma ułatwić studiującym (stacjonarnym i niestacjonarnym) wejście w zagadnienia ekonomiczne, skomplikowane problemy mikro- i makroekonomii, których pełne zrozumienie bez należytych podstaw jest często bardzo trudne. Temu celowi podporządkowana jest konstrukcja przewodnika.

Składa się on z dwóch części – mikroekonomii i makroekonomii. W każdej z nich można znaleźć wykaz podstawowych zagadnień do poszczególnych tematów, informacje o najważniejszych wykresach oraz pytania i zagadnienia sprawdzające. Każdą część zamyka wykaz literatury pomocniczej do przedmiotu. Taki układ treści ma ułatwić studentom opanowanie i usystematyzowanie wiedzy z zakresu mikro- i makroekonomii, przekazywanej przez prowadzących na wykładach.

Przewodnik będzie służył też pomocą w trakcie prowadzonych z tych przedmiotów konwersatoriów. Pytania i zagadnienia sprawdzające pozwolą na przyswojenie wymaganego materiału i przygotowanie się do sprawdzianów, zaliczeń i egzaminów z mikro- i makroekonomii. Podstawą studiowania tych przedmiotów na kierunku towaroznawstwo są prowadzone wykłady oraz podana w przewodniku literatura.

Wyrażamy nadzieję, że przygotowana pozycja spełni zamierzone zadania, spotka się z życzliwym przyjęciem Czytelników i będzie służyła im w poznawaniu zagadnień ekonomicznych w ujęciu mikro- i makroekonomicznym.

CZĘŚĆ I. MIKROEKONOMIA

1. NAJWAŻNIEJSZE POJĘCIA EKONOMICZNE

A. Podstawowe zagadnienia

Potrzeby ludzkie – ich rodzaje i cechy. Gospodarowanie i jego etapy. Produkcja podział, wymiana i konsumpcja – istota procesów, uwarunkowania. Podstawowe pytania ekonomiczne – co?, jak?, dla kogo? produkować. Pojęcie i rodzaje dóbr. Problem rzadkości i ograniczoności dóbr i zasobów. Wybory ekonomiczne. Koszt alternatywny. Modelowe ujęcie zagadnień ekonomicznych.

B. Podstawowe wykresy i rysunki

Schemat gospodarowania – jako proces.

C. Pytania i zagadnienia sprawdzające

1. Wyjaśnić pojęcie potrzeb ludzkich, omówić ich rodzaje i cechy.
2. Wyjaśnić, czym jest gospodarowanie.
3. Przedstawić proces gospodarowania i omówić jeden z jego etapów.
4. Omówić czynniki produkcji i ich znaczenie we współczesnej gospodarce.
5. Wyjaśnić, czym jest podział, od czego zależy i w jakich formach występuje.
6. Omówić pojęcie wymiany oraz scharakteryzować jej rodzaje.
7. Czym jest konsumpcja i w jakich formach może występować?
8. Wyjaśnić, czym są dobra i jak można je klasyfikować?
9. Omówić problem rzadkości dóbr i ograniczoności zasobów?
10. Wyjaśnić pojęcie kosztów alternatywnych i podać ich przykłady.
11. Czym jest model ekonomiczny i w jakich formach może być prezentowany?

2. SYSTEM GOSPODARCZY

A. Podstawowe zagadnienia

Pojęcie systemu (ustroju) gospodarczego. Sfery i sektory systemu. Podsystemy sfery regulacji. Różnice pomiędzy modelami etatystycznymi i liberalnymi. Podmioty systemu gospodarczego, ich rola i związki. Model dwu- i trójpodmiotowy gospodarki. Decyzje gospodarstwa domowego na różnych rynkach. Firma i jej zadania w gospodarce. Klasyfikacja przedsiębiorstw ze względu na różne kryteria. Rola państwa w systemie gospodarki rynkowej.

B. Podstawowe wykresy i rysunki

Obieg okrężny dwu- i trójpodmiotowy.

C. Zagadnienia sprawdzające

1. Wyjaśnić, czym jest system gospodarczy i przedstawić jego wpływ na podmioty gospodarcze.
2. Omówić sektory i sfery ustroju ekonomicznego.
3. Przedstawić cechy ustrojów liberalnych i etatystycznych.
4. Omówić gospodarkę nakazowo-rozdziałczą i wskazać, w jakich krajach był lub jest stosowany ten model.
5. Scharakteryzować gospodarkę rynkową liberalną i podać przykłady krajów, w których taki system stosowano.
6. Omówić cechy gospodarki rynkowej społecznej i podać przykłady krajów wykorzystujących ten model ustroju.
7. Przedstawić rolę gospodarstwa domowego w systemie gospodarczym.
8. Omówić pojęcie i zadania przedsiębiorstwa.
9. Scharakteryzować przedsiębiorstwo własności indywidualnej.
10. Omówić cechy spółek osobowych.
11. Przedstawić charakterystykę spółki akcyjnej.
12. Omówić rolę państwa w systemie gospodarczym w ujęciu mikroekonomicznym.

3. PODSTAWOWE UWARUNKOWANIA ROZWOJU GOSPODARKI RYNKOWEJ

A. Podstawowe zagadnienia

Własność prywatna. Konkurencja. Motyw zysku. Rynek kapitałowy. Stabilny pieniądz. System podatkowy. Wolny handel.

B. Podstawowe wykresy i rysunki

Brak.

C. Pytania i zagadnienia sprawdzające

1. Jakie znaczenie w procesach gospodarowania ma typ własności?
2. Omówić pojęcie konkurencji rynkowej i skutki jej działania.
3. Wyjaśnić znaczenie rynku kapitałowego dla funkcjonowania i rozwoju gospodarki rynkowej.

4. Wyjaśnić znaczenie stabilnego pieniądza w gospodarce.
5. Przedstawić oddziaływanie systemu podatkowego na zachowanie podmiotów gospodarczych.
6. Jakie cele uzasadniają konieczność opodatkowania społeczeństwa?
7. Omówić znaczenie wolnego handlu dla rozwoju gospodarki rynkowej.

4. RYNEK I MECHANIZM RYNKOWY

A. Podstawowe zagadnienia

Pojęcie i klasyfikacja rynków według różnych kryteriów. Popyt i prawo popytu. Czynniki kształtujące popyt. Podaż i prawo podaży. Determinanty podaży. Równowaga rynkowa i odchylenia od niej. Niewidzialna ręka rynku. Zmiany stanów równowagi rynkowej i ich uwarunkowania. Cena minimalna i maksymalna – wpływ państwa na stan równowagi rynkowej. Elastyczność popytu, jej rodzaje i znaczenia ekonomiczne. Elastyczność podaży.

B. Podstawowe wykresy i rysunki

Krzywa popytu. Krzywa podaży. Równowaga rynkowa. Nadwyżka podaży. Nadwyżka popytu. Zmiany popytu i podaży. Wyznaczanie ceny minimalnej. Oddziaływanie ceny maksymalnej na rynek. Funkcjonalne zależności pomiędzy współczynnikami elastyczności cenowej popytu a przychodami firmy.

C. Pytania i zagadnienia sprawdzające

1. Wyjaśnić, czym jest rynek i jak można go klasyfikować według różnych kryteriów.
2. Omówić pojęcie popytu i przedstawić graficznie prawo popytu.
3. Czym różni się popyt potencjalny od efektywnego?
4. Jakie czynniki wpływają na popyt i w jaki sposób?
5. Wyjaśnić, czym jest podaż i omówić prawo podaży.
6. Przedstawić determinanty podaży i ich wpływ na nią.
7. Wyjaśnić, czym jest równowaga rynkowa i na czym polega działanie „niewidzialnej ręki rynku”.
8. Omówić nadwyżkę podaży.
9. Wyjaśnić, na czym polega nadwyżka popytu.
10. Jakie czynniki wpływają na zmiany stanów równowagi?
11. Omówić przyczyny i skutki wprowadzenia ceny minimalnej.
12. Omówić przyczyny i skutki wprowadzenia ceny maksymalnej.

13. Wyjaśnić pojęcie elastyczności popytu i omówić jej rodzaje.
14. Przedstawić związek wskaźników elastyczności cenowej popytu z przychodami firmy.
15. Omówić elastyczność cenową podaży.

5. TEORIA RACJONALNEGO POSTĘPOWANIA KONSUMENTA

A. Podstawowe zagadnienia

Założenia racjonalnego zachowania konsumenta. Użyteczność i jej rodzaje. Prawo malejącej użyteczności marginalnej. Preferencje i ich znaczenie przy dokonywaniu wyborów na rynku. Krzywa obojętności i jej cechy. Ograniczenie budżetowe konsumenta i jego zmiany. Równowaga konsumenta (optimum) i możliwości jej zmiany.

B. Podstawowe wykresy i rysunki

Użyteczność całkowita. Użyteczność marginalna. Krzywe obojętności. Linia budżetowa. Równowaga (optimum) konsumenta. Zmiany optimum konsumenta.

C. Pytania i zagadnienia sprawdzające

1. Omówić założenia teorii racjonalnego postępowania konsumenta.
2. Wyjaśnić, czym jest użyteczność i jak wpływa na wybory gospodarstwa domowego?
3. Wyjaśnić pojęcie preferencji i ich oddziaływanie na wybory nabywców.
4. Omówić pojęcie krzywej obojętności i jej cechy.
5. Czym jest marginalna stopa substytucji?
6. Wyjaśnić, czym jest ograniczenie budżetowe konsumenta i przedstawić je graficznie.
7. Jakie czynniki wpływają na zmiany położenia i nachylenia linii budżetu?
8. Wyjaśnić, czym jest optimum konsumenta i co może powodować jego zmiany.

6. DECYZJE EKONOMICZNE PRODUCENTA

A. Podstawowe zagadnienia

Czynniki wpływające na decyzje ekonomiczne przedsiębiorcy. Funkcja produkcji – definicja i formy wyrażenia. Produkt całkowity, przeciętny i marginalny. Izokwanta i jej cechy. Marginalna stopa technicznej substytucji. Izokoszt i jej zmiany. Równowaga (optimum) producenta. Zmiany stanu równowagi producenta i ich uwarunkowania.

B. Podstawowe wykresy i rysunki

Krzywa produktu całkowitego i jej związek z przebiegiem krzywych produktu marginalnego i przeciętnego. Krzywa jednakowego produktu (izokwanta). Linia jednakowego kosztu (izokosztu). Ścieżka ekspansji produkcji.

C. Pytania i zagadnienia sprawdzające

1. Wyjaśnić, jakie czynniki wpływają na decyzje gospodarcze przedsiębiorców.
2. Wyjaśnić pojęcie funkcji produkcji i podać formy jej wyrażania.
3. Omówić pojęcia i przebiegi PC, PP i PM.
4. Wyjaśnić, na czym polega działanie prawa malejącej produktywności marginalnej.
5. Zdefiniować izokwantę i podać jej cechy.
6. Czym jest marginalna stopa technicznej substytucji?
7. Wyjaśnić, czym jest izokoszt i od czego zależy jej nachylenie.
8. Omówić optimum producenta i jego zmiany.
9. Wyjaśnić, czym jest ścieżka ekspansji produkcji i przedstawić ją graficznie.

7. KOSZTY PRODUKCJI

A. Podstawowe zagadnienia

Pojęcie kosztów produkcji, przychodów ze sprzedaży, zysku i straty. Koszty działalności a decyzje gospodarcze przedsiębiorcy. Pochodzenie i klasyfikacja kosztów. Koszty w krótkim okresie i ich charakterystyka. Relacje pomiędzy kosztami przeciętnymi i marginalnymi. Punkty graniczne. Koszty produkcji w długim okresie. Efekty skali produkcji i ich przyczyny.

B. Podstawowe wykresy i rysunki

Krzywe kosztów stałych i zmiennych w krótkim okresie. Krzywa kosztów całkowitych w krótkim okresie. Krzywe kosztów przeciętnych: stałych, zmiennych, całkowitych, krzywa kosztów marginalnych. Związek pomiędzy KCP, KZP i KM. Punkty rentowności. Krzywa długookresowych kosztów całkowitych przeciętnych. Efekty skali produkcji.

C. Pytania i zagadnienia sprawdzające

1. Wyjaśnić pojęcie kosztów produkcji.
2. Wyjaśnić, czym są koszty prywatne, koszty społeczne, jawne, ukryte i utopione.

3. Wyjaśnić pojęcie zysku i różnice pomiędzy zyskiem rachunkowym, normalnym, nadzwyczajnym i zyskiem ekonomicznym.
4. Czym jest strata rachunkowa i ekonomiczna?
5. Omówić podział kosztów całkowitych na stałe i zmienne oraz podać ich przykłady.
6. Wyjaśnić, czym są koszty przeciętne i jakie jest ich znaczenie dla decyzji przedsiębiorcy?
7. Omówić związki pomiędzy kosztami przeciętnymi całkowitymi, przeciętnymi zmiennymi i kosztami marginalnymi w krótkim okresie.
8. Wyjaśnić, czym jest punkt opłacalności (niwelacji) i jakie jest jego znaczenie dla decyzji produkcyjnych firmy?
9. Omówić punkt zamknięcia.
10. Przedstawić zachowanie kosztów przeciętnych całkowitych w długim okresie.
11. Wyjaśnić, czym są rosnące, stałe i malejące korzyści skali i przedstawić ich wykresy.
12. Omówić przyczyny występowania efektów skali produkcji.
13. Jak zachowanie długookresowych kosztów przeciętnych całkowitych wpływa na strukturę branży?
14. Wyjaśnić, czym jest MES i jakie ma znaczenie dla przedsiębiorstw i rynku?

8. STRUKTURA DOSKONAŁEJ KONKURENCJI

A. Podstawowe zagadnienia

Charakterystyka modelu doskonałej konkurencji. Popyt, podaż i wielkość produkcji firmy doskonale konkurencyjnej. Maksymalizacja zysku. Równowaga przedsiębiorstwa doskonałej konkurencji w krótkim okresie. Sytuacje ekonomiczne przedsiębiorstwa doskonałej konkurencji w krótkim okresie. Równowaga firmy w długim okresie.

B. Podstawowe wykresy i rysunki

Krzywa popytu firmy doskonale konkurencyjnej. Maksymalizacja zysku przedsiębiorstwa w strukturze doskonałej konkurencji. Sytuacja zysku nadzwyczajnego. Zysk zerowy. Realizacja straty ekonomicznej. Zysk operacyjny przedsiębiorstwa doskonałego konkurencyjnego. Równowaga firmy w długim okresie.

C. Zagadnienia sprawdzające

1. Scharakteryzować strukturę doskonałej konkurencji i podać przykłady branż, w których występuje.
2. Omówić krzywą popytu na produkty firmy doskonale konkurencyjnej.
3. Wyjaśnić, czy przedsiębiorstwo doskonałej konkurencji ma wpływ na cenę produktu.
4. Omówić warunki maksymalizacji zysku przez firmę w doskonałej konkurencji w krótkim okresie.
5. Wyjaśnić, na czym polega minimalizacja strat przez przedsiębiorstwo doskonale konkurencyjne.
6. Omówić sytuację realizowania zysku nadzwyczajnego przez firmę doskonale konkurencyjną w krótkim okresie.
7. Wyjaśnić sytuację straty z zyskiem operacyjnym przedsiębiorstwa doskonale konkurencyjnego w krótkim okresie.
8. Przedstawić sytuację realizowania zysku zerowego firmy w krótkim okresie w tej strukturze.
9. Omówić procesy dostosowawcze w gałęzi doskonale konkurencyjnej w długim okresie.
10. Przedstawić i wyjaśnić długookresową równowagę firmy w warunkach konkurencji doskonałej.

9. MONOPOL PEŁNY

A. Podstawowe zagadnienia

Założenia rynku zmonopolizowanego. Bariery wejścia do branży. Popyt w warunkach monopolu. Równowaga firmy monopolowej w krótkim okresie. Zysk i strata przedsiębiorstwa monopolowego – krótki i długi okres. Ingerencja rządu na rynku zmonopolizowanym. Porównanie monopolu i doskonałej konkurencji. Dyskryminacja cenowa w monopolu.

B. Podstawowe wykresy i rysunki

Kształtowanie się krzywej popytu, ceny i przychodów firmy monopolowej. Maksymalizacja zysku w warunkach monopolu. Zysk nadzwyczajny przedsiębiorstwa monopolowego. Strata firmy w krótkim okresie. Regulacja monopolu za pomocą ceny maksymalnej. Konkurencja doskonała a czysty monopol – porównanie.

C. Pytania i zagadnienia sprawdzające

1. Scharakteryzować strukturę monopolu pełnego.
2. Wyjaśnić, jakie bariery powodują występowania monopolu.
3. Omówić kształtowanie się krzywej popytu i przychodu marginalnego w monopolu.
4. Wyjaśnić związek pomiędzy elastycznością cenową popytu, przychodem marginalnym i przychodem całkowitym w monopolu.
5. Wyjaśnić, jak monopol ustala wielkość produkcji i poziom ceny.
6. Narysować i omówić równowagę firmy monopolu pełnego w krótkim okresie.
7. Wyjaśnić, na czym polega dyskryminacja cenowa w monopolu i po co się ją stosuje.
8. Omówić warianty sytuacji ekonomicznej monopolisty w krótkim okresie.
9. Narysować i wyjaśnić sytuację realizowania zysku dodatniego w monopolu w krótkim okresie.
10. Narysować i wyjaśnić realizowanie zysku zerowego w monopolu w krótkim okresie.
11. Scharakteryzować sytuację straty w monopolu w krótkim okresie. Przedstawić wykres i wyjaśnić, jakie decyzje o produkcji może w tym przypadku podjąć monopolista.
12. Omówić i przedstawić graficznie sytuację realizowania straty z zyskiem operacyjnym w monopolu w krótkim okresie.
13. Wyjaśnić, czy monopol może realizować zyski dodatnie w długim okresie i dlaczego?
14. Wyjaśnić, na czym polega dyskryminacja cenowa w monopolu i po co się ją stosuje.
15. Wyjaśnić i przedstawić graficznie, w jaki sposób rząd wpływa na ceny monopolu za pomocą ceny maksymalnej i jakie są skutki tej regulacji.
16. Porównać doskonałą konkurencję z monopolem pełnym.

10. OLIGOPOL

A. Podstawowe zagadnienia

Koncentracja przedsiębiorstw w branży. Założenia modelu rynku oligopolu. Porozumienia przedsiębiorstw (kartele) i ich efektywność. Strategie zachowań firm w oligopolu. Formy konkurencji niecenowej w oligopolu.

B. Podstawowe wykresy i rysunki

Wykres zmowy (kartelu). Model załamanej krzywej popytu. Przywództwo cenowe w oligopolu.

C. Pytania i zagadnienia sprawdzające

1. Wyjaśnić, czym jest współczynnik koncentracji i jakie jest jego znaczenie dla struktury rynku.
2. Wyjaśnić, czym jest wskaźnik Herfindahla-Hirschmana HHI i jak z jego pomocą można określić stopień konkurencji na rynku.
3. Co oznacza termin *myślenie interaktywne (strategiczne)*?
4. Omówić założenia modelu oligopolu i podać przykłady branż zorganizowanych w tej formie.
5. Jakie bariery wejścia bronią dostępu do rynków oligopolistycznych?
6. Wyjaśnić, czym są rynki sporne i jakie zachowania firm obserwuje się na nich.
7. Wyjaśnić, jakie strategie zachowań przedsiębiorstw są wykorzystywane na rynkach oligopolu.
8. Wyjaśnić, czym jest kartel i przedstawić za pomocą modelu jego równowagę krótkookresową.
9. Omówić warunki efektywności kartelu.
10. Wyjaśnić zjawisko sztywności cen w oligopolu za pomocą modelu załamanej krzywej popytu.
11. Omówić zachowanie przedsiębiorstwa dominującego na rynku oligopolu i wyjaśnić, jak może on wpływać na ceny i rozmiary podaży.
12. Wyjaśnić, na czym polega przywództwo firmy o niskich kosztach.
13. Wyjaśnić, na czym polegają wojny cenowe i jakie są ich konsekwencje dla rynku, producentów i konsumentów.
14. Wyjaśnić, po co i jakie formy konkurencji niecenowej stosują oligopolisci oraz podać przykłady.
15. Wyszukać informacje na temat Nagród Nobla za teorię gier (w 1972 r., 1994 i 2005 r.) i uzasadnić, dlaczego je przyznano.

11. KONKURENCJA MONOPOLISTYCZNA

A. Podstawowe zagadnienia

Założenia modelu konkurencji monopolistycznej. Krzywe popytu firmy monopolistycznej. Równowaga firmy konkurencji monopolistycznej w krótkim okresie. Proce-

sy dostosowawcze w konkurencji monopolistycznej w długim okresie. Maksymalizacja zysku firmy w długim okresie. Różnicowanie produktu. Poglądy na temat zróżnicowania produktu i reklamy.

B. Podstawowe wykresy i rysunki

Krzywe popytu firmy monopolistycznej. Równowaga firmy konkurencji monopolistycznej w krótkim okresie. Sytuacje ekonomiczne – zysk nadzwyczajny, zerowy, strata. Maksymalizacja zysku przedsiębiorstwa konkurencji monopolistycznej w długim okresie.

C. Pytania i zagadnienia sprawdzające

1. Scharakteryzować strukturę konkurencji monopolistycznej.
2. Omówić kształtowanie się krzywej popytu i krzywej przychodu marginalnego w konkurencji monopolistycznej.
3. Porównać krzywe popytu na produkty indywidualnej firmy w konkurencji monopolistycznej, monopolu i konkurencji doskonałej.
4. Wyjaśnić, czym różni się konkurencja monopolistyczna od monopolu.
5. Wyjaśnić, czym różni się konkurencja monopolistyczna od doskonałej konkurencji.
6. Od czego zależy wpływ producenta na cenę w konkurencji monopolistycznej?
7. Wyjaśnić, jak konkurent monopolistyczny ustala równowagę w krótkim okresie.
8. Narysować i wyjaśnić sytuację realizowania zysku nadzwyczajnego przez firmę w konkurencji monopolistycznej w krótkim okresie.
9. Narysować i wyjaśnić sytuację realizowania zysku zerowego przez firmę w konkurencji monopolistycznej w krótkim okresie.
10. Narysować i wyjaśnić sytuację realizowania straty ekonomicznej przez firmę w konkurencji monopolistycznej w krótkim okresie.
11. Narysować i wyjaśnić sytuację realizowania straty z zyskiem operacyjnym przez firmę w konkurencji monopolistycznej w krótkim okresie.
12. Omówić i narysować równowagę konkurenta monopolistycznego w długim okresie.
13. Z czego wynika niwelacja zysku nadzwyczajnego w branży konkurencji monopolistycznej w długim okresie?
14. Wyjaśnić, czym jest różnicowanie produktu, w jakim celu się je stosuje i jakimi metodami.

15. Podać przykłady rynków konkurencji monopolistycznej, produktów lub usług oferowanych na nich i przedstawić stosowane w konkretnych przypadkach dobre sposoby ich różnicowania.
16. Omówić poglądy zwolenników stosowania reklamy i różnicowania produktu.
17. Omówić poglądy przeciwników stosowania reklamy i różnicowania produktu.
18. Wyjaśnić, dlaczego konkurencja monopolistyczna „nie zapewnia efektywności społecznej produkcji.

12. RYNKI CZYNNIKÓW PRODUKCJI

A. Podstawowe zagadnienia

Funkcjonowanie rynków czynników produkcji. Popyt firmy na czynnik wytwórczy w krótkim okresie. Popyt na czynniki produkcji w długim okresie. Podaż czynników wytwórczych i jej uwarunkowania. Równowaga na rynkach czynników produkcji. Wycena czynników.

B. Podstawowe wykresy i rysunki

Kształtowanie popytu firmy na dowolny czynnik wytwórczy w krótkim okresie. Wybór optymalnej wielkości czynnika produkcji w doskonałej konkurencji. Ustalenie optymalnej wielkości czynnika wytwórczego przez monopolistę. Krzywe podaży różnych czynników produkcji – ziemi, pracy, kapitału. Równowaga na rynku dowolnego czynnika wytwórczego.

C. Pytania i zagadnienia sprawdzające

1. Wyjaśnić, czym są rynki czynników wytwórczych i co je cechuje.
2. Omówić popyt firmy na dowolny czynnik produkcji.
3. Wyjaśnić, jak kształtuje się popyt przedsiębiorstwa na dowolny czynnik wytwórczy w krótkim okresie.
4. Wyjaśnić, jak firma doskonale konkurencyjna ustala optymalną wielkość czynnika wytwórczego.
5. Omówić, jak monopolista określa optymalną wielkość zasobu czynnika produkcji i od czego ona zależy.
6. Porównać krzywą popytu firmy na dowolny czynnik produkcji w warunkach monopolu i doskonałej konkurencji.
7. Wyjaśnić, co wpływa na zapotrzebowanie firmy na czynnik produkcji w krótkim okresie.

8. Omówić, na czym polega zmiana uwarunkowań wyboru czynników produkcji i ich ilości w długim okresie.
9. Wyjaśnić zjawiska substytucyjności i komplementarności czynników wytwórczych.
10. Wyjaśnić, na czym polega efekt substytucyjny na rynkach czynników produkcji.
11. Omówić działanie efektu podażowego na rynku czynnika wytwórczego.
12. Wyjaśnić, od czego zależy popyt na czynniki wytwórcze w długim okresie.
13. Wyjaśnić, od czego zależy podaż wybranego czynnika produkcji (pracy, kapitału, ziemi) i co kształtuje jej krzywą?
14. Wyjaśnić różnice w kształtowaniu się krzywej podaży danego czynnika produkcji w krótkim i długim okresie.
15. Co wpływa na podaż kapitału w krótkim i długim okresie?
16. Co określa wielkość podaży ziemi w krótkim i długim okresie?
17. Co wpływa na decyzje gospodarstw domowych o oferowaniu siły roboczej na rynku czynników wytwórczych?
18. Omówić powstawanie równowagi na rynku czynnika produkcji.
19. Wyjaśnić, jak kształtuje się i od czego zależy cena czynnika produkcji?

13. WYBRANE ZAGADNIENIA Z RYNKU PRACY

A. Podstawowe zagadnienia

Pojęcie i cechy rynku pracy. Popyt przedsiębiorstwa na pracę w krótkim okresie. Porównanie zapotrzebowania na siłę roboczą w konkurencji doskonałej i monopolu. Podaż pracy i krzywa indywidualnej podaży pracy. Efekt substytucyjny i dochodowy. Krótkookresowa równowaga na rynku pracy. Monopson. Wpływ związków zawodowych na poziom płacy. Zróznicowanie płac na rynku pracy.

B. Podstawowe wykresy i rysunki

Krzywa popytu na pracę w krótkim okresie. Zapotrzebowanie na siłę roboczą w doskonałej konkurencji i monopolu. Kształtowanie indywidualnej krzywej podaży pracy – efekty płacowe. Krótkookresowa równowaga na rynku pracy. Wpływ monopsonu na poziom zatrudnienia i płacy.

C. Pytania i zagadnienia sprawdzające

1. Wyjaśnić pojęcie rynku pracy.
2. Omówić teoretyczne założenia rynku pracy.

3. Scharakteryzować niedoskonały rynek pracy.
4. Wyjaśnić, czym jest popyt na siłę roboczą i z czego wynika?
5. Wyjaśnić, jak firma doskonale konkurencyjna ustala optymalną wielkość zatrudnienia?
6. Omówić, jak monopolista określa optymalne zapotrzebowanie na siłę roboczą?
7. Wyjaśnić, czym jest podaź pracy i od czego zależy?
8. Wyjaśnić, wykorzystując teorię konsumenta, jego decyzje na rynku pracy.
9. Omówić indywidualną krzywą podaży pracy.
10. Na czym polega działanie efektu substytucyjnego i dochodowego wzrostu płac?
11. Wyjaśnić, jak kształtuje się krótkookresowa równowaga na rynku pracy.
12. Wyjaśnić, na czym polega monopson na rynku pracy?
13. Omówić, jak ustalana jest optymalna wielkość zatrudnienia i poziom płacy w warunkach monopsonu?
14. Wyjaśnić, czym jest kartel pracodawców.
15. Omówić historię ruchu związkowego w krajach kapitalistycznych.
16. Jaka była rola i znaczenie związków zawodowych w krajach kapitalistycznych na przestrzeni lat?
17. Wyjaśnić, jak związki zawodowe mogą wpływać na poziom płac?
18. W jaki sposób organizacje związkowe mogą wpływać na podaź pracy?
19. Wyjaśnić, czym jest płaca minimalna i jakie skutki wywołuje jej wprowadzenie na rynku pracy?
20. Omówić sposoby oddziaływania związków zawodowych na popyt na pracę.
21. Wyjaśnić, na czym polega monopol bilateralny.
22. Omówić przyczyny zróżnicowania płac na rynku pracy.

14. ROZKŁAD DOCHODÓW W SPOŁECZEŃSTWIE

A. Podstawowe zagadnienia

Podział dochodów. Krzywa Lorenza i współczynnik Giniego. Rodzaje ubóstwa. Linia ubóstwa i współczynnik ubóstwa. Minimum socjalne i minimum egzystencji. Przyczyny nierówności. Oddziaływanie rządu na nierówności w dochodach.

B. Podstawowe wykresy i rysunki

Krzywa Lorenza. Rozkład dochodów i zdolności.

C. Pytania i zagadnienia sprawdzające

1. Wyjaśnić pojęcia: dochód i majątek.
2. Czym zajmuje się teoria podziału?
3. Wyjaśnić różnice między pojęciami: funkcjonalny i podmiotowy podział dochodów.
4. Do czego służy krzywa Lorenza i jak się ją konstruuje?
5. Wyjaśnić, czym jest krzywa idealnej równości, krzywa całkowitej nierówności oraz odchylenie od idealnej równości?
6. Wyjaśnić, czym jest współczynnik Giniego?
7. Krótko omówić trzy kategorie ubóstwa: losowe, subiektywne i strukturalne.
8. Wyjaśnić pojęcia: współczynnik ubóstwa i linia ubóstwa.
9. Jak określa się wartość minimum socjalnego i ile może ono przykładowo wynosić?
10. Jak określa się wartość minimum egzystencji i ile może ono przykładowo wynosić?
11. Omówić zróżnicowanie dochodów w społeczeństwach o różnych typach gospodarek (rynkowej mieszanej, społecznej).
12. Porównać zróżnicowanie dochodów w krajach rozwiniętych i rozwijających się.
13. Jakie czynniki wpływają na zmiany nierówności dochodów w społeczeństwie?
14. Omówić sposoby oddziaływania rządu na zmniejszenie nierówności w rozkładzie dochodów.
15. Wyjaśnić, jak kształtuje się rozkład majątku w gospodarce.
16. Porównać rozkład majątku w gospodarce w USA, Wielkiej Brytanii, krajach Ameryki Południowej, Korei Północnej i na Kubie.
17. Omówić przyczyny występowania nierówności dochodów w społeczeństwie.
18. Porównać rozkład dochodów i zdolności.
19. Wyjaśnić, jakie jest znaczenie wykształcenia i wieku oraz płci dla zróżnicowania dochodów z pracy.
20. Omówić zróżnicowanie dochodów z własności.
21. Wyjaśnić, jakie znaczenie dla dochodów z własności ma gotowość do ponoszenia ryzyka, prowadzenie własnej działalności i wynalazczość?

15. REGULACYJNA ROLA PAŃSTWA W ASPEKCIE MIKROEKONOMICZNYM

A. Podstawowe zagadnienia

Przyczyny obecności państwa w gospodarce. Państwo i jego wpływ na równość, efektywność i stabilność. Pojęcie i rola interwencjonizmu państwowego. Formy regulacji systemu gospodarczego.

B. Podstawowe wykresy i rysunki

Oddziaływanie negatywnych efektów zewnętrznych na koszty społeczne.

C. Pytania i zagadnienia sprawdzające

1. Z czego wynika zawodność rynku?
2. Wyjaśnić, z czego mogą wynikać defekty państwa.
3. Omówić założenia teorii wyboru publicznego.
4. Wymienić czynniki ograniczające skuteczność działań regulacyjnych rządu.
5. Jakie cele realizuje współczesne państwo?
6. Omówić funkcje ekonomiczne państwa.
7. Na czym polega tworzenie prawnych podstaw funkcjonowania gospodarki rynkowej?
8. Z czego wynika i na czym polega polityka antymonopolowa rządu?
9. W jaki sposób państwo zmniejsza asymetrię informacji w systemie?
10. Omówić rolę państwa w przypadku dóbr przyszłych.
11. Wyjaśnić, czym są efekty zewnętrzne i omówić ich rodzaje (podać przykłady).
12. W jaki sposób rząd zwalcza występowanie negatywnych efektów zewnętrznych?
13. Czym są dobra publiczne i jaka jest rola państwa w ich dostarczaniu?
14. Na czym polega redystrybucyjna funkcja rządu?
15. Omówić znaczenie rządu jako strażnika stabilizacji gospodarczej.
16. Wyjaśnić pojęcie interwencjonizmu państwowego i określić jego cele.
17. Od czego zależy zakres stosowanej polityki interwencyjnej?
18. Omówić dwa podejścia do roli państwa w gospodarce.
19. Wyjaśnić znaczenie rządu dla polityki przemysłowej i jego rolę w restrukturyzacji gospodarki.
20. Wyjaśnić znaczenie pojęcia „leseferyzm”.
21. Przedstawić formy regulacji systemu gospodarczego na wybranych przykładach.

16. LITERATURA DO PRZEDMIOTU MIKROEKONOMIA

- Begg D., Fischer S., Dornbusch R. 2004. *Ekonomia. Mikroekonomia*. PWE, Warszawa.
- Czarny B., Rapacki R. 2002. *Podstawy ekonomii*. PWE, Warszawa.
- Kamerschen D.R., McKenzie R.B., Nardinelli C. 1999. *Ekonomia*. Wydaw. „Bernardinum”, Pelplin.
- Łącka I., Worobjow L. 2006. *Mikroekonomia*. Stowarzyszenie Naukowe Instytut Gospodarki i Rynku. WEiOGŻ AR Szczecin, Szczecin.
- Marciniak S. (red.). 2005. *Makro- i mikroekonomia. Podstawowe problemy*. 2005. Wydaw. Nauk. PWN, Warszawa.
- Milewski R., Kwiatkowski E. 2005. *Podstawy ekonomii*. PWN, Warszawa.
- Nasiłowski M. 2005. *System rynkowy. Podstawy mikro- i makroekonomii*. Key Text, Warszawa.
- Rekowski M. 2005. *Mikroekonomia*. Wydaw. M. REKOWSKI, Poznań.
- Spychalski G. 2003. *Wprowadzenie do mikro- i makroekonomii. Przegląd podstawowych pojęć ekonomicznych*. Wydaw. AR w Szczecinie, Szczecin.
- Zabrowarny S. 1996. *Wprowadzenie do ekonomii*. Wydaw. AR w Szczecinie, Szczecin.

CZĘŚĆ II. MAKROEKONOMIA

1. WPROWADZENIE DO MAKROEKONOMII

A. Podstawowe zagadnienia

Ekonomia. Szoki cenowe na rynku paliw. Zasoby rzadkie. Podział dochodu. Płatności transferowe. Krzywa możliwości produkcyjnych. Prawo malejących przychodów. Rynek. Gospodarka nakazowa. Gospodarka wolnorynkowa. Gospodarka mieszana. Ekonomia pozytywna. Ekonomia normatywna. Mikroekonomia. Makroekonomia.

B. Podstawowe wykresy i rysunki

Krzywa możliwości produkcyjnych.

C. Zagadnienia sprawdzające

1. Wyjaśnij istotę ekonomii na przykładzie szoków cenowych na rynku paliw.
2. Zaprezentuj na wykresie krzywą możliwości produkcyjnych.
3. Scharakteryzuj znane odmiany gospodarki.
4. Omów istotę ekonomii pozytywnej i normatywnej.
5. Omów podział ekonomii na mikro- i makroekonomię.

2. WPROWADZENIE DO RACHUNKU DOCHODU NARODOWEGO

A. Podstawowe zagadnienia

Czynniki produkcji. Gospodarka zamknięta. Ruch okrężny w gospodarce z pominięciem państwa. Charakterystyka podmiotów biorących udział w obrocie gospodarczym. Produkt krajowy brutto (PKB). Wartość dodana. Dobra finalne. Dobra pośrednie. Inwestycje. Oszczędności. Zapasy. Produkt krajowy brutto w cenach rynkowych. Produkt krajowy brutto w cenach czynników wytwórczych. Rozporządzalne dochody osobiste gospodarstw domowych. Ruch okrężny dochodu w gospodarce z uwzględnieniem wpływu państwa. Import. Eksport. Produkt narodowy brutto (PNB). Amortyzacja. Funkcje amortyzacji. Dochód narodowy (produkt narodowy netto PNN). Deflator PNB.

B. Podstawowe wykresy i rysunki

Ruch okrężny w gospodarce z pominięciem państwa. Ruch okrężny dochodu w gospodarce z uwzględnieniem roli państwa.

C. Zagadnienia sprawdzające

1. Wymień i omów podstawowe i nowoczesne czynniki produkcji.
2. Scharakteryzuj podmioty występujące w każdej gospodarce.
3. Omów istotę PKB.
4. Wyjaśnij istotę i zastosowanie wartości dodanej przy liczeniu PKB.
5. Uzasadnij z matematycznego punktu widzenia zasadność ruchu okrężnego dochodu w gospodarce.
6. Omów mierniki charakteryzujące produkcję danego kraju (min. 3).
7. Scharakteryzuj istotę amortyzacji oraz omów jej funkcje.
8. Omów istotę deflatora PNB.

3. CHARAKTERYSTYKA MODELU C + I

A. Podstawowe zagadnienia

Produkcja potencjalna. Popyt globalny. Rozporządzalne dochody osobiste. Funkcja konsumpcji. Konsumpcja autonomiczna. Krańcowa skłonność do konsumpcji. Funkcja oszczędności. Krańcowa skłonność do oszczędzania. Popyt inwestycyjny. Procesy dostosowawcze prowadzące do osiągnięcia równowagi. Mnożnik inwestycyjny. Paradoks zapobiegliwości.

B. Podstawowe wykresy i rysunki

Funkcja konsumpcji. Funkcja oszczędności. Krzywa popytu globalnego. Nadwyżka popytu globalnego nad podażą oraz równowaga. Produkcja zapewniająca równowagę. Istota mnożnika inwestycyjnego. Paradoks zapobiegliwości.

C. Zagadnienia sprawdzające

1. Omów istotę funkcji konsumpcji.
2. Scharakteryzuj funkcję oszczędności.
3. Omów model C+I.
4. Omów procesy dostosowawcze w przypadku wystąpienia na rynku nierównowagi pomiędzy popytem a podażą.
5. Scharakteryzuj istotę mnożnika inwestycyjnego.
6. Omów i przedstaw na wykresie istotę paradoksu zapobiegliwości.

4. WPŁYW PAŃSTWA NA POPYT GLOBALNY. ISTOTA BILANSU HANDLOWEGO

A. Podstawowe zagadnienia

Polityka fiskalna. Polityka stabilizacyjna. Deficyt budżetowy. Dług publiczny. Podatek netto. Dochód brutto i netto. Wpływ podatków na funkcję konsumpcji. Krańcowa skłonność do konsumpcji po uwzględnieniu stopy podatkowej. Zakupy rządowe. Łączny wpływ państwa na popyt globalny (za pośrednictwem podatków i zakupów rządowych). Mnożnik zrównoważonego budżetu. Budżet państwa. Wpływ zmiany stopy podatkowej na równowagę budżetową. Wpływ zmiany poziomu zakupów rządowych na równowagę budżetową. Automatyczne stabilizatory. Bilans handlowy. Krańcowa skłonność do importu..

B. Podstawowe wykresy i rysunki

Wpływ podatków na funkcję konsumpcji. Wpływ zakupów rządowych na krzywą popytu globalnego. Łączny wpływ państwa (podatków oraz zakupów rządowych) na krzywą popytu globalnego. Wpływ zmiany stopy podatkowej na krzywą popytu globalnego. Wykres obrazujący równowagę, nadwyżkę oraz deficyt budżetowy. Wykres obrazujący równowagę, nadwyżkę oraz deficyt handlowy.

C. Zagadnienia sprawdzające

1. Wyjaśnij następujące pojęcia: polityka fiskalna, polityka stabilizacyjna, deficyt budżetowy, dług publiczny.
2. Przedstaw na wykresie wpływ podatków na funkcję konsumpcji.
3. Przedstaw łączny wpływ państwa na popyt globalny.
4. Omów istotę mnożnika zrównoważonego budżetu.
5. Przedstaw na wykresie, kiedy występuje równowaga budżetowa, a kiedy nadwyżka lub deficyt budżetowy.
6. Przedstaw jak zmiana stopy podatkowej wpływa na równowagę budżetową.
7. Przedstaw i omów, w jaki sposób zmiana wydatków państwa wpływa na równowagę budżetową.
8. Omów istotę automatycznych stabilizatorów.
9. Omów i przedstaw na wykresie bilans handlowy.
10. Omów istotę krańcowej skłonności do importu.

5. PIENIĄDZ I SYSTEM BANKOWY

A. Podstawowe zagadnienia

Definicja pieniądza. Funkcje pieniądza. Historyczny rozwój pieniądza. System monometaliczny i bimetaliczny. Prawo Greshama. Parytet. Banknoty. Ograniczona waluta złota. Podstawy do przeprowadzenia transakcji bezgotówkowych. Współczesny system bankowy. Funkcje banku centralnego. Rachunkowość banków komercyjnych. Bilans banku. Aktywa banku. Pasywa banku.

B. Podstawowe wykresy i rysunki

Brak.

C. Pytania i zagadnienia sprawdzające

1. Omów istotę pieniądza i jego funkcje.
2. Omów historię rozwoju pieniądza.
3. Na czym polega różnica pomiędzy systemem waluty złotej a pieniądzem symbolicznym?
4. Wymień i omów funkcje banku centralnego.
5. Scharakteryzuj istotę bilansu banku komercyjnego, jego składniki oraz w jaki sposób działalność banku znajdzie odzwierciedlenie w jego bilansie.
6. Scharakteryzuj system bankowy w Polsce.
7. Wyjaśnij, jakie są początki banknotów.

6. PODAŻ I POPYT NA PIENIĄDZ

A. Podstawowe zagadnienia

Podaż pieniądza. Baza monetarna. Kreacja pieniądza przez banki komercyjne. Depozytowy mnożnik kreacji pieniądza. Mnożnik kreacji pieniądza zasobu M1. Popyt na pieniądź. Podstawowa formuła ilościowej teorii pieniądza. Inne czynniki określające popyt na pieniądź. Rodzaje popytu na pieniądź (motywy utrzymywania pieniądza). Bilans banku centralnego. Instrumenty regulowania podaży pieniądza. Bank centralny jako instytucja ratująca banki komercyjne przed likwidacją.

B. Podstawowe wykresy i rysunki

Kreacja pieniądza przez banki komercyjne. Krzywa popytu na pieniądź. Krzywa podaży pieniądza. Równowaga na rynku pieniądza. Korzyści i koszty utrzymywania

pieniądza. Wpływ zwiększenia podaży pieniądza na stopę procentową. Wpływ zwiększenia dochodu na stopę procentową.

C. Pytania i zagadnienia sprawdzające

1. Wyjaśnić pojęcie bazy monetarnej i rezerwy obowiązkowej.
2. Wyjaśnić na czym polega kreacja pieniądza przez banki komercyjne.
3. Jakie czynniki ograniczają kreację pieniądza przez banki komercyjne. Omów związane z tymi czynnikami mnożniki kreacji pieniądza.
4. Omów podstawową formułę ilościowej teorii pieniądza.
5. Omów czynniki określające popyt na pieniądź.
6. Omów rodzaje popytu na pieniądź.
7. Omów na wykresie równowagę na rynku pieniądza.
8. Omów na wykresie korzyści i koszty posiadania pieniądza.
9. Omów instrumenty regulowania podaży pieniądza.
10. Porównaj bilans banku centralnego z jego funkcjami.
11. Przedstaw wpływ zwiększania podaży pieniądza na poziom stóp procentowych.
12. Przedstaw wpływ zmiany dochodu na poziom stóp procentowych.
13. W jaki sposób bank centralny może pomóc bankom komercyjnym znajdującym się w trudnej sytuacji finansowej?

7. POWIĄZANIE DOCHODU I STOPY PROCENTOWEJ NA RYNKACH DÓBR I PIENIĄDZA

A. Podstawowe zagadnienia

Powiązanie rynku dóbr i rynku pieniądza. Ekspansywna polityka fiskalna. Restrykcyjna polityka fiskalna. Ekspansywna polityka pieniężna. Restrykcyjna polityka pieniężna. Efekt wyparcia. Analiza łącznego oddziaływania polityki fiskalnej i polityki pieniężnej.

B. Podstawowe wykresy i rysunki

Powiązanie rynku pieniądza i rynku dóbr. Analiza polityki fiskalnej. Analiza polityki pieniężnej.

C. Zagadnienia sprawdzające

1. Przedstaw graficznie rynki pieniądza i rynki dóbr oraz ich wzajemne powiązania.
2. Wyjaśnij istotę efektu wyparcia.

3. Przedstaw wpływ ekspansywnej polityki fiskalnej na równowagę rynku pieniądza i rynku dóbr.
4. Przedstaw wpływ ekspansywnej polityki pieniężnej na równowagę na rynku pieniądza i rynku dóbr.
5. Przedstaw wpływ restrykcyjnej polityki fiskalnej na równowagę rynku pieniądza i rynku dóbr.
6. Przedstaw wpływ restrykcyjnej polityki pieniężnej na równowagę na rynku pieniądza i rynku dóbr.
7. Wyjaśnij, w jaki sposób różne kombinacje polityk pieniężnej i fiskalnej wpływają na różne wielkości ekonomiczne.

8. MODEL IS-LM

A. Podstawowe zagadnienia

• Założenia modelu IS-LM. Krzywa IS. Krzywa LM. Równowaga w modelu IS-LM. Możliwe kombinacje polityki fiskalnej i pieniężnej.

B. Podstawowe wykresy i rysunki

Krzywa IS. Krzywa LM. Równowaga w modelu IS-LM. Polityka fiskalna i jej wpływ na krzywą IS. Polityka pieniężna i jej wpływ na krzywą LM.

C. Pytania i zagadnienia sprawdzające

1. Omów założenia modelu IS-LM.
2. Opisz krzywą IS.
3. Opisz krzywą LM.
4. Wyjaśnij wpływ zmian krańcowej skłonności do konsumpcji na przesunięcie krzywej IS.
5. Jakie czynniki powodują przesunięcie krzywej LM na prawo lub lewo?
6. Co oznaczają odchylenia od równowagi w modelu IS-LM?
7. Przedstaw wpływ ekspansywnej polityki fiskalnej na równowagę w modelu IS-LM.
8. Przedstaw wpływ restrykcyjnej polityki fiskalnej na równowagę w modelu IS-LM.
9. Przedstaw wpływ ekspansywnej polityki pieniężnej na równowagę w modelu IS-LM.
10. Przedstaw wpływ restrykcyjnej polityki pieniężnej na równowagę w modelu IS-LM.

11. Wyjaśnij od czego zależy efekt wyparcia w modelu IS-LM.
12. Wyjaśnij jakie efekty można uzyskać stosując poszczególne kombinacje polityki fiskalnej i pieniężnej.

9. BEZROBOCIE

A. Podstawowe zagadnienia

Bezrobocie. Bezrobocie dobrowolne. Bezrobocie frykcyjne. Bezrobocie klasyczne. Bezrobocie strukturalne. Bezrobocie przymusowe. Bezrobocie cykliczne. Rynek pracy. Równowaga na rynku pracy. Iluzja pieniądza. Koszty związane z procesem dochodzenia do równowagi na rynku pracy. Środki oddziaływania państwa na podaż pracy. Środki oddziaływania państwa na popyt na pracę. Prywatne koszty bezrobocia. Prywatne korzyści bezrobocia. Społeczne koszty bezrobocia. Społeczne korzyści bezrobocia. Wielkość bezrobocia w Polsce w ciągu trzech ostatnich lat.

B. Podstawowe wykresy i rysunki

Rynek pracy.

C. Pytania i zagadnienia sprawdzające

1. Omów istotę bezrobocia i związane z nim pojęcia.
2. Scharakteryzuj podział bezrobocia.
3. Przedstaw na wykresie i omów rynek pracy.
4. Wyjaśnij istotę prywatnych i społecznych kosztów bezrobocia.
5. Wyjaśnij istotę prywatnych i społecznych korzyści bezrobocia.
6. Omów środki oddziaływania państwa na popyt na pracę
7. Omów środki oddziaływania państwa na podaż pracy.
8. Co to jest iluzja pieniądza?
9. Wyjaśnij pojęcie równowagi na rynku pracy oraz odchylenia i zmiany stanów równowagi na rynku pracy.
10. Jak kształtowało się bezrobocie w Polsce w ciągu trzech ostatnich lat?

10. INFLACJA

A. Podstawowe zagadnienia

Inflacja. Rodzaje inflacji: ze względu na przyczyny, ze względu na tempo wzrostu poziomu cen, ze względu na przewidywalność, inne odmiany inflacji. Pomiar inflacji. Monetarystyczna teoria inflacji. Inflacja jako zjawisko pieniężne. Inflacja jako zjawie-

ska fiskalne. Inflacja jako zjawisko polityczne. Zależność pomiędzy bezrobociem, a inflacją. Złudzenie inflacyjne. Koszty inflacji oczekiwanej. Koszty inflacji nieoczekiwanej. Poziom inflacji w Polsce w ciągu trzech ostatnich lat.

B. Podstawowe wykresy i rysunki

Inflacja pchana przez koszty. Inflacja ciągnięta przez popyt. Inflacja jako zjawisko pieniężne. Krzywa Phillipsa – krótkookresowa i długookresowa.

C. Pytania i zagadnienia sprawdzające

1. Jak kształtowała się inflacja w Polsce w ciągu ostatnich trzech lat?
2. Wymień i omów koszty inflacji nieoczekiwanej.
3. Wymień i omów koszty inflacji oczekiwanej.
4. Omów krótkookresową krzywą i długookresową Phillipsa.
5. Omówić pojęcie i podział inflacji ze względu na przyczyny.
6. Wymień i omów kryteria podziału inflacji
7. Omów sposób mierzenia inflacji.
8. Jakie są ogólne założenia monetarystycznej teorii pieniądza?
9. Omówić proces dostosowawczy w przypadku zwiększenia nominalnej ilości pieniądza.
10. Omówić proces dostosowawczy w przypadku inflacji kosztowej, gdy rząd nie zwiększy ilości pieniądza.
11. Omówić proces dostosowawczy w przypadku inflacji kosztowej, gdy rząd zwiększy ilość pieniądza.
12. Jakie jest powiązanie między stopą inflacji a tempem wzrostu pieniądza i popytu na pieniądź?
13. Jakie jest powiązanie między stopą inflacji a stopą procentową i jaki płynie stąd wniosek dla zależności między wielkościami realnymi?
14. Dlaczego inflacja stanowi także zjawisko fiskalne?
15. Jakie jest powiązanie między inflacją a deficytem budżetowym?
16. Wyjaśnić pojęcie inflacji jako zjawiska politycznego.

11. WAHANIA CYKLICZNE

A. Podstawowe zagadnienia

Trend. Wahania cykliczne. Wahania sezonowe. Wahania nieregularne. Cykl koniunkturalny i jego fazy. Popytowa strona cyklu koniunkturalnego. Podażowa strona cyklu koniunkturalnego. Teorie cyklu koniunkturalnego.

B. Podstawowe wykresy i rysunki

Przykładowe kształtowanie się różnych zjawisk w czasie. Cykl koniunkturalny. Popytowa strona cyklu koniunkturalnego. Podażowa strona cyklu koniunkturalnego.

C. Pytania i zagadnienia sprawdzające

1. Jakie zmiany (tendencje i wahania) występują w dynamice rozwojowej gospodarki?
2. Omówić pojęcie i fazy klasycznego przebiegu cyklu koniunkturalnego.
3. Jakie są cechy charakterystyczne popytowej strony cyklu koniunkturalnego?
4. Czym charakteryzuje się podażowa strona cyklu koniunkturalnego?
5. Jakie są najważniejsze teorie cyklu koniunkturalnego?
6. Na czym polega istota teorii przeinwestowania jako przyczyny pojawiania się cyklów koniunkturalnych?
7. Jak teoria monetarno-kredytowa wyjaśnia przyczynę pojawiania się cyklów koniunkturalnych?
8. Na czym polega teoria niedostatecznego popytu jako przyczyna pojawiania się cyklów koniunkturalnych?
9. Jak teoria cykli politycznych wyjaśnia przyczynę pojawiania się cyklów koniunkturalnych?

12. WSPÓLNA POLITYKA ROLNA

A. Podstawowe zagadnienia

Cele Wspólnej polityki rolnej (WPR). Zasady funkcjonowania europejskiego rynku rolnego. Instrumenty wspierania rolnictwa i jego rozwoju. Inne formy wspierania rolnictwa. Finansowanie (WPR). Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej. Reformy WPR. Kierunki rozwoju (WPR). WPR w świetle zasad WTO. Proces integracji polskiego rolnictwa z rolnictwem europejskim. Zadania administracji publicznej w zakresie realizacji WPR w Polsce.

B. Podstawowe wykresy i rysunki

Brak.

C. Zagadnienia sprawdzające

1. Wymień cele Wspólnej polityki rolnej.
2. Omów zasady funkcjonowania europejskiego rynku rolnego.
3. Omów instrumenty wspierania rolnictwa i jego rozwoju.

4. Omów inne formy wspierania rolnictwa w Unii Europejskiej.
5. Omów w jaki sposób finansowano rolnictwo europejskie w poszczególnych etapach wdrażania WPR.
6. Omów cele i zadania stojące przed Europejskim Funduszem Orientacji i Gwarancji Rolnej.
7. Omów najistotniejsze reformy WPR.
8. Omów główne kierunki rozwoju WPR.

13. CHARAKTERYSTYKA GOSPODARKI POLSKIEJ PRZED 1989 ROKIEM

A. Podstawowe zagadnienia

Struktura zatrudnienia w polskiej gospodarce przed 1989 rokiem. Dyskryminacja firm prywatnych. Struktura organizacyjna gospodarki polskiej przed 1989 rokiem. Istota Ustawy o przedsiębiorstwach państwowych z 1981 roku. Rodzaje cen obowiązujące w Polsce przed 1989 rokiem. Charakterystyka systemu podatkowego obowiązującego w Polsce przed 1989 rokiem. Działalność socjalna. Struktura gospodarki Polski przed 1989 rokiem.

B. Podstawowe wykresy i rysunki

Brak.

C. Pytania i zagadnienia sprawdzające

1. Scharakteryzuj strukturę zatrudnienia w gospodarce polskiej przed 1989 rokiem.
2. Na czym polegała dyskryminacja firm prywatnych działających w Polsce przed 1989 rokiem?
3. Przedstaw strukturę organizacyjną polskiej gospodarki przed 1989 rokiem.
4. Omów najistotniejsze założenia ustawy o przedsiębiorstwach państwowych z 1981 roku.
5. Omów rodzaje cen obowiązujących w Polsce przed 1989 rokiem.
6. Scharakteryzuj system podatkowy obowiązujący w Polsce przed 1989 rokiem.
7. Dlaczego Polskę przed 1989 rokiem nazywano „Socjalistycznym państwem dobrobytu”?
8. Scharakteryzuj strukturę gospodarki narodowej Polski przed 1989 rokiem.

14. CHARAKTERYSTYKA ZMIAN W GOSPODARCE POLSKIEJ PO 1989 ROKU

A. Podstawowe zagadnienia

Elementy strategii naprawy polskiej gospodarki po 1989 roku:

- określenie głównych celów, do których dążono,
- określenie typu gospodarki, który zamierzano osiągnąć,
- określenie środków umożliwiających osiągnięcie wytyczonych celów.

Najistotniejsze zmiany, jakie nastąpiły w wyniku wdrażania planu Balcerowicza. Najistotniejsze reformy realizowane po 1989 roku: reforma służby zdrowia, reforma ubezpieczeń społecznych, reforma administracyjna, reforma podatkowa.

B. Podstawowe wykresy i rysunki

Brak.

C. Zagadnienia sprawdzające

1. Wymień główne cele, do których dążono w ramach naprawy polskiej gospodarki po 1989 roku.
2. Scharakteryzuj typ gospodarki, jaki zamierzano osiągnąć w wyniku realizacji planu Balcerowicza.
3. Scharakteryzuj środki umożliwiające realizację planu Balcerowicza.
4. Wymień najważniejsze zmiany, jakie nastąpiły w wyniku realizacji planu Balcerowicza.

15. LITERATURA DO PRZEDMIOTU MAKROEKONOMIA

- Begg D., Dornbusch R., Fischer S. 2003. *Ekonomia. Makroekonomia*. PWE, Warszawa.
- Czarny B.E., Bartkowiak R., Rapacki R. 1998. *Podstawy ekonomii. Cz. 2. Makroekonomia*. PWE, Warszawa.
- Kamerschen D.R., McKenzie R.B., Nardinelli C. 1999. *Ekonomia*. Wydaw. „Bernardinum”, Pelpin.
- Oyrzanowski B. 1997. *Makroekonomia*. Wydaw. Profesjonalnej Szkoły Biznesu, Kraków.
- Próchnicki L. 2000. *Zrozumieć gospodarkę*. Wydaw. Zachodniopomorskiej Szkoły Biznesu, Szczecin.
- Samuelson P.A., Nordhaus W.D. 2004. *Ekonomia*. PWN, Warszawa.
- Spychalski G. 2003. *Wprowadzenie do mikro- i makroekonomii. Przegląd podstawowych pojęć ekonomicznych*. Wydaw. AR w Szczecinie, Szczecin.
- Zabrowarny S. 1996. *Wprowadzenie do ekonomii*. Wydaw. AR w Szczecinie, Szczecin.

C 66 981

Biblioteka Główna
Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny
Księgozbiór Przyrodniczy

C-66981

520-000007017

ISBN 83-7317-002-2
978-83-7317-002-5